

Met de bouw van dammen helpen bevers bij vernatting van verdroogde moerassen en door omgeknaagde bomen stimuleren ze het meanderproces van beken.

Gijs Kurstjens, coördinator van het beverproject in Limburg, vertelt dat vanaf

Bevers in de beek

De veldwerkplaatsen in het kader van het project Beheerdersnetwerken zijn ongekend populair. Zo bleek ook weer op 1 april in het Noord-Limburgse Blitterswijk voor de Veldwerkplaats over bevers in beekdalen, waar zich een grote groep belangstellenden voor had aangemeld. **Het feit dat hier bevers zitten die – in tegenstelling tot bevers in andere gebieden – ook dammen bouwen, heeft klaarblijkelijk de interesse van veel beheerders gewekt.** Dammen zorgen soms voor wateroverlast, maar ook voor de broodnodige vernatting en dynamiek in moerasgebieden, zo blijkt tijdens de bijeenkomst.

— Annelies Hommersom

> SOMMIGE AANWEZIGEN trekken een vies gezicht als ze ruiken aan de sterk geurende stof castoreum, die bevers produceren om hun territorium af te bakenen. Toch werd de bever vanwege deze stof – die de potentie zou verhogen en ook wel bevergeil wordt genoemd – en hun vacht, ooit volledig uitgeroeid in Nederland. Gijs Kurstjens, coördinator van het beverproject in Limburg, vertelt dat vanaf 1992 weer enkele exemplaren vanuit de Eifel Limburg binnenkwamen. Om inteelt te voorkomen (de Eifelpopulatie had een smalle genetische basis) zijn er daarnaast in 2002-2004 tien beverfamilies uitgezet. “Meteen in 2003 werden de eerste jongen gezien, terwijl de uitval met 10-15% heel laag was”, vertelt hij trots aan de deelnemende terreinbeheerders. Gedurende het herintroductieproject werd nauwkeurig bijgehouden hoe de bevers de Maas volgden en zich vestigden in de zijbeken. In Limburg is momenteel met rond de honderd dieren bijna een duurzame populatie ontstaan.

De Limburgse bever doet in de beken iets wat bijvoorbeeld de uitgezette bevers in de vlakke Biesbosch en de Gelderse Poort niet doen: dammen bouwen. Een interessant verschijnsel, dat nogal consequenties heeft voor de omgeving, zal later blijken.

Snelweg

Enthousiast geworden volgt de groep boswachter Andy Liebrand van Staatsbosbeheer en Peter van Duynhoven van waterschap Peel en Maasvallei naar de Oostrumse beek, net buiten Venray. Op enkele meters van het razende verkeer van de A73 zien we een rechtgetrokken

1992 weer enkele exemplaren vanuit de Eifel Limburg binnenkwamen.

Sommige aanwezigen trekken een vies gezicht als ze ruiken aan de sterk geurende stof castoreum, die bevers produceren om hun territorium af te bakenen

beek. Als het dan ook nog gaat stortregenen vragen we ons af of dit uitstapje wel de moeite waard was. Tot ieders verbazing zien we even later toch nog een enorme beverburcht liggen. Het bouwwerk, dat wel twee meter boven het water uitsteekt en enkele meters breed is, heeft waarschijnlijk drie verdiepingen. Bovenop zit een eend te broeden en verderop broedt een grauwe gans. “Deze bever was ons voor”, vertelt Van Duynhoven, “het herstelplan voor de beek ligt klaar.” Iets verderop zien we de brede dam die voor opstuwning van het water zorgt. Het water staat bijna tot aan de snelweg. Dit is een goed voorbeeld van een probleem dat kan ontstaan door beverdammen. En als een jong van deze bever besluit onder de snelweg een hol te maken zal ingegrepen moeten worden.

Bos- en waterbouwers

Met de bouw van dammen helpen bevers bij vernatting van verdroogde moerassen en door omgeknaagde bomen stimuleren ze het meanderproces van beken. Verschillen in stroomsnelheid zijn goed voor amfibieën die in de open, zonnige bevermeertjes eieren leggen. De gaffelibel is in het Roerdal weer gezien, als gevolg van waterkwaliteitsverbetering en de aanwezigheid van staand dood hout, dat deze soort als uitvalsbasis voor voedselvluchten gebruikt. De bever zorgt voor dit staande dode hout en ook voor open zonnige plekken in het bos. Bevers verhuizen als het hout in de omgeving op raakt. De dam wordt na doorbraak niet meer onderhouden en op de drooggevallen bodem van het voormalige bevermeertje kiemt dan weer nieuw broekbos.

We bezoeken ook een deel van de Oostrumse beek waar al beekinrichting heeft plaatsgevonden. Hier lijken de bevers te helpen bij de rietgroei: waar het te nat is komen geen grazers en de bevers eten veel opkomende wilgenopslag weg. Een beverfamilie met een dam gebruikt wel drie tot vierduizend kilo hout per jaar voor de bouw en daarnaast zo'n duizend kilo als voedsel. Ze eten de bast op en slepen de rest naar hun burcht. In Limburg is geteld dat bevers aan meer dan veertig soorten vreten, waarbij ze een voorkeur hebben voor wilg en populier. De deelnemers zijn verheugd te horen dat bevers ook flink kunnen huishouden onder prunus.

De bever in de samenleving

Soms is het knagen wel lastig. Kurstjens: “Als de bevers aan de sierboom in een achtertuin knagen is draagvlak noodzakelijk. Meestal zijn de eigenaars er na een persoonlijke uitleg best trots op een bever in de tuin te hebben en kan met gaas de boom worden gered. Op dit moment zijn de bevers populair, de bedoeling is dat dat zo blijft.” Alle vraatschade aan landbouwgewassen zoals mais of bieten door bevers wordt vergoed door het Faunafonds omdat de bever een streng beschermde soort is. Bij het fonds is de afgelopen jaren echter in totaal voor maar een paar duizend euro geclaimd: heel weinig in vergelijking met de kosten van bijvoorbeeld ganzen. “Voor agrariërs die last hebben van vernatting heeft de provincie Limburg in het kader van de terugkeer van de bever een compensatieregeling opgezet. Dit ter overbrugging van verwerving van deze vernatte

Bevers wegen ruim dertig kilo en zijn daarmee veel groter dan beverratten en muskusratten. Ze leven in gezinsverband: een paartje met de twee jongen van dit jaar en soms die van het vorige jaar. Het territorium bedraagt twee tot acht kilometer oever. De familie woont in een hol in een steile waterkant of een van hout gebouwde burcht, met de ingang onder water. De bever kan goed met verschillen in waterhoogte omgaan. Met hoog water gaan misschien enkele dieren verloren. Anderen drijven af en vestigen zich elders, wat goed is voor de verspreiding. Families bouwen binnen enkele dagen een ‘hoogwater-’ of ‘laagwaterburcht’ en kunnen zo peilverschillen van acht tot tien meter overbruggen. Om goed te kunnen zwemmen houden bevers van een waterdiepte van ongeveer een halve meter. Om het water op de gewenste diepte te krijgen veranderen de bevers het peil door het bouwen van een dam. Het verval bij een dam loopt daarom uiteen van enkele decimeters tot wel anderhalve meter. Bovendien eten de bevers, naast de schors van twijgen en dunne boompjes, waterplanten uit het ondergelopen gebied. Voor wie nu vreest voor onze rivieren: bevers dammen alleen kleine stromende beken van 2 tot 4 meter breed af.

< **Kurstjens raapt handen vol takken op waar de bast vanaf is gevreten – de tandensporen staan er in - en deelt deze uit aan alle beheerders in wiens gebied nog geen bevers zijn gesignaleerd: "Om te winnen."**

percelen. Voor behoud van draagvlak zou het prettig zijn als een soortgelijk potje voor claims blijft bestaan. Bevers blijven eigenlijk altijd op de tien tot twintig meter naast de oever. Het werkt daarom ook goed om dit land aan te kopen. Aangrenzende akkerbouwers zullen daarna nauwelijks hinder van de bever ondervinden. In Limburg werken verschillende agrariërs zelfs samen met bureau Arvalis aan beverbiotopen langs beken", aldus Liebrand.

Gezellig knagen

Bevers werken met hun goed zichtbare sporen zelf ook hard aan hun eigen draagvlak. De deelnemers van de veldwerkplaats zijn, net als andere bezoekers, opgetogen over de sporen die we te zien krijgen. Naast burchten en dammen zijn er puntig afgeknaagde boompjes met knaagsporen en 'glijbaantjes' van modder waar de bevers snel het water in kunnen roetsjen. Een weelderig plekje met kraggen blijkt de vraatplek van de beverfamilie te zijn. Kurstjens: "Hier gaan ze gezellig samen zitten knagen." Wie de bever zelf wil zien moet in de schemering gaan kijken en veel geduld hebben. Op plaatsen waar veel witte waterlelie, watergentiaan en gele plomp groeit, maakt u een goede kans: deze planten bevatten de grondstoffen voor bevergeil, dus hier komen vaak bevers eten.

Beverprotocol

Zoals we al zagen bij de snelweg heeft het bos- en waterbouwgedrag van bevers in de moderne samenleving meer gevolgen. Inge Janssen van Waterschap Peel en Maasvallei vertelt: "Meestal hebben we geen problemen met bevers. Alleen bij dammenbouw buiten natuurgebieden zijn er altijd botsende belangen. Er moet overlegd worden met betrokkenen, nagedacht over veranderingen in peilbeheer of natschade worden gecompenseerd. Als er gevaar voor de veiligheid is, twijfelt het waterschap niet over maatregelen als het doorsteken van een dam." Daarbij is het goed voor het draagvlak van de bever als men weet dat de veiligheid nooit in het geding komt. Het waterschap heeft daarom een beverprotocol opgesteld, een uitwerking van de gedragscode van de Flora- en faunawet. Hierin staat hoe het waterschap handelt in welke situatie. Dit schept duidelijkheid en bovendien kan het waterschap hiermee snel reageren. Janssen: "Mocht het voorkomen dat een bever een hol in een dijk zou maken, halen we de bever weg en brengen we hem naar een plaats waar hij geen kwaad kan." Een andere keer stuwde een dam zo veel water dat de riooloverlaat zijn water niet meer kwijt kon. Eerst werden drainagebuizen door de dam gestoken, maar toen dit niet meer hielp is de dam doorgestoken.

Ontsnippering

Beverjongen van twee jaar oud zoeken al zwemmend een nieuwe vestigingsplaats. Bevers kunnen wel tot vijftien kilometer zwemmen op een dag. Omdat ze zich via het water verplaatsen is versnippering maar zelden een probleem voor bevers. Alleen de duikers van de beken onder het Julianakanaal door bijvoorbeeld staan vol water, waardoor de bevers het talud opgaan en in het kanaal terechtkomen. Inmiddels zijn er plannen voor een uittreedplaats aan de overkant. Onlangs is in Maasgouw Limburgs eerste bevertunnel (een soort brede dassentunnel) onthuld, onder een weg door waar veel bevers sneuvelden.

Stuwen blijken geen probleem: bevers zwemmen door open sluizen of gaan over de vistrappen. “En andersom?”, vraagt een deelnemer zich af. “Moeten we bij beverdammen vistrappen gaan maken?” Kurstjens legt uit: “De beverdammen zijn, anders dan die van ons, nooit helemaal dicht. Meestal loopt er aan de zijkanten water langs, zodat vissen er langs kunnen. Om de zoveel tijd breekt een beverdam zelfs door bij extreme afvoeren.”

De beverpopulatie in Limburg staat waarschijnlijk al in contact met die in de Biesbosch. Daarnaast zijn er bevers in onder andere de Gelderse Poort, het Zuidlaardermeer en de Flevopolder. In de omliggende gebieden kan men ze binnenkort verwachten. Mocht de bever ergens terechtkomen waar het hem niet bevalt, dan zwemt hij gewoon ergens anders heen.

Annelies Hommerson, journalist
redactie@vakbladnbl.nl

Meer informatie:

www.beversinlimburg.nl

www.beheerdersnetwerken.nl > kijk voor het uitgebreide verslag onder Beekdalen - Beekmoeras

Bevervraat

De beverburcht, die wel twee meter boven het water uitsteekt en enkele meters breed is, heeft waarschijnlijk drie verdiepingen.

